

Zwaartepunten van het vermogensrecht

1.1 Vermogen

Vermogen is het geheel van op geld waardeerbare rechten en plichten. Dit is het geheel van iemand zijn activa en passiva. Activa zijn bijvoorbeeld vorderingen die iemand op een ander heeft, passiva zijn schulden of plichten.

Vermogensrecht kan **objectief** en **subjectief** worden geïnterpreteerd. Objectief zijn alle regels met betrekking tot de subjectieve rechten en plichten, die onderdeel van een vermogen kunnen vormen. Subjectief is het recht dat aan een bepaald persoon toekomt en deel uitmaakt van zijn vermogen. Subjectieve rechten kunnen betrekking hebben op **personen** of op **goederen**. Dit is ook waar het verschil tussen het **goederen-** en **verbintenissenrecht** op zit, goederenrecht heeft betrekking op de verhouding tussen een persoon en een goed en verbintenissenrecht heeft betrekking op de verhouding tussen personen. In het goederenrecht gaat het over **absolute rechten**, dus rechten die jegens eenieder kunnen worden ingeroepen. In het verbintenissenrecht gaat het over **relatieve rechten**, dus rechten die enkel tegenover één iemand kunnen worden ingeroepen.

2.1 Eigendom

Eigendom is een **zakelijk recht**, want het is geregeld in *art. 5:1 lid 1 BW* en het rust enkel op zaken. Dit is het meest omvattende recht in het goederenrecht. Een eigenaar kan vrij gebruik maken van zijn goed en kan anderen uitsluiten om er gebruik van te maken, *art. 5:1 lid 2 BW*. Hij kan ook vrij beschikken over zijn zaak. Het is mogelijk dat het beschikkingsrecht door andere personen dan de eigenaar wordt uitgeoefend. Het recht van de eigenaar is echter niet oneindig, er kunnen beperkingen aan worden gesteld.

Ten eerste kan **de wet** een beperking opleggen, ten tweede kan het **ongeschreven recht** een beperking opleggen, bijvoorbeeld indien het gebruiken van een beschikkingsrecht maatschappelijk onaanvaardbaar is. Deze maatschappelijke onaanvaardbaarheid valt uiteen in twee leerstukken, namelijk **misbruik van eigendomsrecht** en **hinder**. Van **misbruik van eigendomsrecht** is sprake indien een eigenaar zijn bevoegdheden dusdanig gebruikt, waardoor jegens een ander schade ontstaat. Er kan sprake zijn van misbruik, indien:

- De bevoegdheid voor een ander doel wordt gebruikt.
- De bevoegdheid naar redelijkheid niet had mogen worden gebruikt.
- De bevoegdheid wordt gebruikt om een ander te schaden.

Van **hinder** is sprake als iemand een ander beperkt om zijn subjectieve recht uit te oefenen, *art. 5:37 BW*. Een voorbeeld hiervan is het Kraaien en roeken-arrest (HR 10 maart 1972, *NJ* 1972/278). Daarin ondervond een kweker hinder omdat een transportbedrijf met huisvuil een plas dempt en daar veel kraaien en roeken op af komen. Vlakbij die plas ligt de kwekerij en de kraaien en roeken komen vervolgens bij de kwekerij om fruit op te eten. Er werd geoordeeld dat de kweker hinder ondervond, vanwege de **ernst** van de hinder en de **omstandigheden** waaronder de hinder plaatsvond.

Absoluut recht

Het eigendomsrecht heeft een exclusief karakter, omdat het eigendomsrecht tegenover iedereen kan worden ingeroepen. Daarnaast is er sprake van **droit de suite**, oftewel **zaaksgevolg**, *art. 5:2 BW*. Het eigendomsrecht volgt de zaak waarop de eigendom betrekking heeft en derhalve kan, indien iemand anders de zaak onder zich houdt, de eigenaar de zaak opeisen. De eigenaar heeft in een faillissement het recht om zijn eigendom op te eisen, hij is dan **separatist**.

Absoluut subjectief vermogensrecht

Het eigendomsrecht is dus absoluut, omdat het jegens iedereen kan worden ingeroepen. Het is een **subjectief recht**, omdat de eigenaar **bevoegd** is om over zijn eigendom te beschikken en daarvan gebruik te maken. Een schuldeiser daarentegen heeft ook een subjectief recht, namelijk in het geval dat een prestatie niet wordt nagekomen. Een schuldeiser heeft dan het recht om nakoming te vorderen, een **vorderingsrecht**. Het eigendomsrecht is een **vermogensrecht**, omdat het een recht is dat op geld waardebaar is. In *art. 3:6 BW* staat dit nader omschreven en daar staat dat er een aantal kenmerken zijn, waaraan een vermogensrecht te herkennen is, namelijk:

1. **Het verschafft stoffelijk voordeel;**
2. **Het is overdraagbaar;**
3. **Het is gekregen in ruil voor een stoffelijk voordeel.**

Zoals eerder vermeld is het eigendomsrecht een zakelijk recht. Een zaak is onderdeel van het goederen begrip uit *art. 3:1 BW*. Zaken zijn alle voor de menselijke beheersing vatbare stoffelijke objecten. In dat artikel worden ook vermogensrechten genoemd, die we zojuist al hebben besproken. Van een zaak wordt iemand eigenaar, van een goed wordt iemand rechthebbende. Een rechthebbende heeft net als een eigenaar een **absoluut recht**.

2.2 Beperkte rechten

Een beperkt recht is een recht dat is afgeleid uit een meer omvattend recht, *art. 3:8 BW*. **Erfpacht** is bijvoorbeeld zo'n recht, *art. 5:85 BW*, omdat dit het recht is om grond te gebruiken die aan een ander toebehoort, waarvan een ander dus eigenaar is. Er geldt een gesloten systeem, want enkel de rechten die in de wet geformuleerd zijn, kunnen ingeroepen worden, *art. 3:81 BW*. Dit is een verschil met het verbintenissenrecht, want dat kent een systeem waarbij partijen in beginsel vrij zijn om te bepalen wat ze regelen.

Goederen die geen zaak zijn

In sommige gevallen is een beperkt recht niet ook een zakelijk recht. Dit is het geval als een rechthebbende op een goed van zijn absolute recht een beperkt recht afsplitst. Het beperkte recht is in dat geval geen zakelijk recht, omdat het recht geen betrekking heeft op een zaak. Dit soort rechten staan in boek 3 en zijn dus soms wel en soms niet een zakelijk recht. Voorbeeld hiervan is het **recht van vruchtgebruik**. Dit staat in *art. 3:201 BW* en geeft iemand het recht om goederen die van anderen zijn te gebruiken. Dit kan ook zijn op andere goederen dan een zaak, vandaar de plaats in boek 3 BW. Een ander voorbeeld is het recht van **pand en hypotheek**, *art. 3:228 BW*. Dit kan gevestigd worden op alle goederen en daarmee is het een beperkt recht op een goed, dat niet per se een zaak is.

Een beperkt recht kent **absolute** werking. Het beperkte recht kent ook droit de suite, zaaksgevolg. Indien iemand een recht van vruchtgebruik heeft op een huis en dat huis krijgt een andere eigenaar, dan blijft het beperkte recht jegens die zaak bestaan. Ook iemand met een beperkt recht is separatist. Als iemand een recht van erfpacht heeft op een huis en de eigenaar van het huis gaat failliet, dan kan degene met het recht van erfpacht dat recht jegens de andere schuldeisers inroepen.

Prioriteitsbeginsel

Een belangrijke regel is dat het oude beperkte recht voorrang heeft op het jonge beperkte recht, dus meer recent gevestigde beperkte recht. Dit geldt niet ten aanzien van **vorderingsrechten**, er bestaat dus geen volgorde op basis van wanneer een vordering is ontstaan en wie dan zijn vordering eerst zou mogen inroepen.

2.3 Absolute vermogensrechten

Er zijn absolute rechten op goederen, dus op zaken en vermogensrechten. Er bestaan ook absolute rechten, die niet op goederen rusten. Denk bijvoorbeeld aan het auteursrecht van *art. 21 Aw*. Dat recht is wel een absoluut vermogensrecht, maar heeft geen betrekking op een goed. Het is in zo'n geval de gedachte waar het recht op rust en niet het object. Dit worden ook wel immateriële goederen genoemd. Het recht rust dan op het **voortbrengsel**.

3.1 Verkrijging onder algemene titel en onder bijzondere titel

Er zijn verschillende manieren om een goed te verkrijgen. Onze wet kent een gesloten stelsel, er kan enkel verkregen worden op de manieren die zijn genoemd in ons BW. Dit kan door **verkrijging onder algemene titel**, waarbij degene die het goed verkrijgt alle rechten en plichten die betrekking hebben op dat goed in zijn vermogen krijgt, *art. 3:80 lid 2 BW*. Dit kan op verschillende manieren:

- **Erfopvolging:** hiervan is sprake indien bijvoorbeeld een vader is overleden en aan zijn enige erfgenaam, zijn zoon, alles nalaat. Zijn zoon verkrijgt dan alle goederen uit de nalatenschap. Hieronder valt het actief en het passief deel.
- **Boedelmenging:** Hiervan is sprake bij een geregistreerd partnerschap of huwelijk, van rechtswege vallen (alle) goederen in de gemeenschap, *art. 1:94 lid 1 BW*.
- **Fusie en splitsing:** dit geldt voor rechtspersonen en wordt niet besproken in het boek.

Verkrijging onder bijzondere titel houdt in dat een aantal goederen worden verkregen. Hier is er geen opvolging in een geheel of deel van het vermogen. Dit kan op verschillende manieren:

- **Overdracht:** een goed van een persoon gaat over in het vermogen van een ander persoon. Enkel dat goed gaat dan over in het vermogen.
- **Verjaring:** een goed gaat door het verstrijken van een bepaalde periode over in het vermogen van een ander, *art. 3:99 e.v. BW*.
- **Onteigening:** een goed gaat, ondanks dat die persoon dat niet wil, over naar een overheidsorgaan. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de gemeente een aantal huizen wil slopen en daarvoor de eigenaren moet onteigenen.

3.2 Originaire verkrijging en derivatieve verkrijging

Het is mogelijk om een recht **derivatief** te verkrijgen, dan krijgt iemand een recht van een ander; de rechtsvoorganger. Verrijking onder algemene titel valt hieronder, verkrijging onder bijzondere titel alleen als zij het **gevolg** is van een rechtsovergang. Het is ook mogelijk om een recht **originair** te verkrijgen. Dan verkrijgt iemand het recht niet van een rechtsvoorganger, maar ontstaat er een originair, nieuw recht.

Uitleg aan de hand van een casus

Iemand, B, verkoopt een hond aan A. Eigendom wordt echter pas overgedragen wanneer het goed wordt overgedragen. B en A gaan door de verkoop jegens elkaar verbintenissen aan. In een dergelijke situatie, kunnen verschillende vragen ontstaan waardoor het verschil tussen een absoluut en een relatief recht uitgelegd kan worden.

Vraag 1: Wat als B de hond eerder al had verkocht aan C? Kan A dan de hond opeisen bij C?

Nee, dit is niet mogelijk. A heeft enkel een **subjectief recht** jegens B.

Vraag 2: Als B is overleden en C de enige erfgenaam is, kan A dan de hond opeisen bij C?

Ja, dit is mogelijk. Dit omdat door overlijden er sprake is van opvolging onder algemene titel, waardoor alle rechten en plichten van B overgaan in het vermogen van C.

Vraag 3: Indien A de hond al verkoopt aan C, voordat hij de hond heeft gekregen, moet B de hond dan overdragen aan C?

Nee, want B heeft geen koopovereenkomst gesloten met C en derhalve geldt het recht van C enkel jegens A. Dat is namelijk een subjectief, persoonlijk recht.

Er bestaan **beperkte** en **persoonlijke** rechten. Hiertussen bestaan verschillen. Een bevoegdheid kan namelijk worden neergelegd in een beperkt recht, of in een overeenkomst, waaruit een persoonlijk recht voortvloeit. Voor het invoeren van de bevoegdheid maakt dit voor de partijen geen verschil. Het maakt ook niet uit voor verkrijging onder algemene titel.

Bij verkrijging onder bijzondere titel bestaat er wel een verschil aan de passieve zijde. Het beperkte recht, erfdiensbaarheid, heeft absolute werking. Dit betekent dat het jegens eenieder kan worden ingeroepen, mede omdat het recht zaaksgevolg heeft. Een persoonlijk recht, zoals een recht van overpad, kan daarentegen alleen tussen de andere persoon worden ingeroepen.

Het recht van overpad geldt dan ook enkel tussen de personen die dit overeenkomen en dit volgt de zaak dus niet.

3.4 Kwalitatieve rechten en kwalitatieve verplichtingen

De regel dat een verbintenis alleen tussen partijen en rechtsopvolgers onder algemene titel werkt kent uitzonderingen. Soms gaan bij verkrijging onder bijzondere titel bepaalde rechten die de rechtsvoorganger heeft gekregen over op de verkrijger, deze worden kwalitatieve rechten of verplichtingen genoemd. Dit kan echter alleen als er sprake is van verkrijging onder bijzondere titel en indien sprake is van derivatieve verkrijging. Hiervoor is tevens van belang dat het overgaan van een recht niet is uitgesloten middels een beding, *art. 3:83 lid 2 BW*.

Kwalitatieve rechten

Dit is een recht dat in dusdanig verband staat tot een goed, waardoor degene aan wie het goed toebehoort bij het verkrijgen van dat recht een belang heeft. Een kwalitatief recht vloeit voort uit een overeenkomst en gaat van rechtswege, onder bijzondere titel, over op de schuldeiser, *art. 6:251 BW*. Een voorbeeld hiervan is het geval waarin A van B een televisie koopt, waarbij B aangeeft dat er 3 jaar garantie op de televisie zit. Indien A binnen 2 jaar de televisie verkoopt aan C, heeft C nog recht op een jaar garantie die op de televisie zit. De garantie volgt dus het goed.

Kwalitatieve verplichtingen

Een kwalitatieve verplichting is een verplichting die aan een goed verbonden is. Indien iemand een goed verkrijgt, gaan in sommige gevallen van rechtswege onder bijzondere titel bepaalde plichten mee met de verkrijging van een goed.

Hierbij geldt echter de regel dat persoonlijke rechten niet mee over gaan. Deze verplichtingen kunnen ontstaan uit de wet, zoals bij pacht en huur. Deze verplichtingen kunnen ook ontstaan uit overeenkomst, *art. 6:252 BW*. Het is daarbij echter voorwaarde dat de verplichting bestaat uit een dulden of een niet doen dulden en dat het gaat om een registergoed.